

Канцеларија парламентарног
војног повјереника БиХ

Ured parlamentarnog
vojnog povjerenika BiH

OFFICE OF PARLIAMENTARY
MILITARY COMMISSIONER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Број:
Sarajevo, 25. 1. 2019.

ZASTUPNIČKI DOM
PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BiH

DOM NARODA
PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BiH

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
SARAJEVO

H

PRIMLJENO 28-01-2019			
Organizacione jedinice	Klasifikacione oznake	Redni broj	Broj priloga
05/3	37-6	227	1/19

Predmet: Izvješće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2018. godinu

Poštovani,

Sukladno članku 5. stavak (1) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", 51/09) u privitku vam dostavljamo Izvješće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2018. godinu.

S poštovanjem,

Dostavljeno:

- naslovu
- a/a

2
1
1

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

**BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA
BOSNE I HERCEGOVINE**

Канцеларија парламентарног
војног повјереника БиХ

Ured parlamentarnog
vojnog povjerenika BiH

OFFICE OF PARLIAMENTARY
MILITARY COMMISSIONER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Број:
Sarajevo, 25. 1. 2019.

**IZVJEŠĆE O RADU
PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BOSNE I HERCEGOVINE
ZA 2018. GODINU**

Sarajevo, siječanj 2019. godine

SADRŽAJ

1. UVODNA RIJEČ PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BiH.....	2
2. STANJE LJUDSKIH PRAVA VOJNIH OSOBA I KADETA U ORUŽANIM SNAGAMA BIH I MINISTARSTVU ODBRANE BiH.....	3
3. POSTUPANJE POVODOM PRITUŽBI.....	3
3.1 Primjena pozitivnih propisa pri priznavanju akademskog zvanja stečenog u bivšoj SFRJ s bolonjskim kvalifikacijama.....	4
3.2 Pritužbe koje se odnose na naknade koje nemaju karakter plaće.....	5
3.3 Pritužbe koje se odnose na povredu propisa u postupku postavljenja DVO-a.....	7
3.4 Pritužbe koje se odnose na problem zdravstvenog osiguranja.....	7
3.5 Slobodni danl nakon straže i privremeno upućivanje.....	8
3.6 Pojedinačni specifični slučajevi.....	8
3.7 Pružanje pravne pomoći.....	10
3.8 Pritužbe civilnih osoba	11
4. PROCJENA STANJA LJUDSKIH PRAVA.....	11
4.1 Osvrt vojnog povjerenika na poduzete mjere Ministarstva odbrane BiH i Zajedničkog štaba OS BiH.....	13
5. UVJETI ŽIVOTA I RADA U VOJARNAMA.....	14
5.1 Nenajavljeni posjet 6. pješadijskoj brigadi Oružanih snaga BiH, vojarni „Kozara“ u Banjoj Luci.....	14
5.2 Posjet neperspektivnoj lokaciji vojarni- „Rudo“.....	15
5.3 Posjet vojarni „Miloš Obilić“, Pale.....	15
5.4 Posjet Glavnoj logističkoj bazi, Butile.....	16
5.5 Posjet vojarni „Mato Lučić Maturica“, Kiseljak.....	16
5.6 Najavljeni posjet Brigadi zračnih snaga i protuzračne odbrane OS BiH.....	17
6. AKTIVNOSTI KOJE JE VOJNI POVJERENIK REALIZIRAO U 2018. GODINI.....	18
6.1 Međunarodne aktivnosti.....	18
6.2 Posjet Republici Srbiji.....	19
6.3 Ostale aktivnosti	19

1. UVODNA RIJEČ PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BOSNE I HERCEGOVINE

U skladu s člankom 5. stavkom (1) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), parlamentarni vojni povjerenik Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: vojni povjerenik) podnosi Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine Izvješće o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2018. godinu.

Postupajući sukladno ovlastima koje su mu dane Zakonom o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH i Poslovníkom o radu parlamentarnog vojnog povjerenika Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 8/10), nastavljena je dobra praksa zaštite ljudskih prava i sloboda vojnih osoba i kadeta u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Oružane snage BiH).

Institucija vojnog povjerenika nastavlja djelovati u cilju jačanja vladavine prava, zaštite ljudskih prava i sloboda djelatnih vojnih osoba i kadeta u Oružanim snagama BiH. Shodno tome temeljna načela djelovanja vojnog povjerenika su načelo zakonitosti, pravednosti, transparentnosti i učinkovitosti.

Česti posjeti vojnog povjerenika vojarnama i drugim lokacijama na kojima su raspoređeni pripadnici Oružanih snaga BiH, te upoznavanje nadležnih o stanju na terenu prepoznato je kao dobra praksa koja stvara veliko povjerenje pripadnika Oružanih snaga BiH u rad institucije parlamentarnog vojnog povjerenika BiH. Na osnovi posjeta vojarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH te postupajući povodom pritužbi, vojni povjerenik nastoji utjecati na Ministarstvo obrane BiH i druge nadležne u sustavu Oružanih snaga BiH da pristupe otklanjanju uočenih nedostataka. Brojni zahtjevi za pružanje pravne pomoći koje su vojnom povjereniku uputili pripadnici Oružanih snaga BiH još jedna su potvrda opravdanosti postojanja institucije parlamentarnog vojnog povjerenika BiH. U istom trenutku, to daje dodatnu energiju za nastavak postizanja dobrih rezultata rada.

Nezaobilazna je suradnja vojnog povjerenika s Ministarstvom obrane BiH, Zajedničkim stožerom Oružanih snaga BiH (u daljnjem tekstu: Zajednički stožer OSBiH) i s Generalnim inspektoratom prilikom provođenja propisanih procedura i tijekom vođenja istraga u određenim predmetima, a sve u skladu s propisima kojima se uređuje ovo područje. Ipak, uvijek ostaje prostora za unaprjeđivanje navedene suradnje. Također treba napomenuti i dobru suradnju s Institucijom ombudsmana za ljudska prava BiH koja se ostvaruje razmjenom predmeta, shodno nadležnosti jedne i druge institucije za njihovo rješavanje, s ciljem unaprjeđenja kvalitete zaštite ljudskih prava i sloboda.

Bitan element bez kojega bi bilo otežano realizirati aktivnosti vojnog povjerenika jest i podrška koju je Zajedničko povjerenstvo za obranu i sigurnost BiH pružalo Uredu vojnog povjerenika BiH. Također u ovom izvještajnom razdoblju nije izostala podrška Centra za demokratski nadzor oružanih snaga (DCAF) iz Ženeve. U sklopu navedene suradnje, 2019. godine bit će realizirana 11. međunarodna konferencija Institucija ombudsmana za oružane snage, čiji će domaćin biti Bosna i Hercegovina. Razmjena iskustava doprinijet će poboljšanju rada Ureda parlamentarnog vojnog povjerenika BiH kao jedine institucije u regiji specijalizirane za zaštitu ljudskih prava pripadnika oružanih snaga.

Također, s ciljem jačanja kapaciteta Ureda vojnog povjerenika, kao i zbog neusvajanja nove sistematizacije za instituciju vojnog povjerenika, DCAF snosi troškove rada stručnog pravnog suradnika (Memorandum o razumijevanju od 1. 9. 2018. do 28. 2. 2019.).

2. STANJE LJUDSKIH PRAVA VOJNIH OSOBA I KADETA U ORUŽANIM SNAGAMA BIH I MINISTARSTVU OBRANE BIH

Ured parlamentarnog vojnog povjerenika neovisno je tijelo Parlamentarne skupštine BiH uspostavljeno u cilju promicanja vladavine prava te zaštite ljudskih prava i sloboda. Unutar svojih nadležnosti, a s ciljem zaštite ljudskih prava, vojni povjerenik postupa povodom pojedinačnih ili grupnih pritužbi, obavještava djelatne vojne osobe o njihovim pravima, upoznaje ih o mogućnosti sudske i druge zaštite, predlaže pokretanje postupaka i drugo. Ministarstvo obrane BiH i Oružane snage BiH obvezni su surađivati s vojnim povjerenikom tako što pružaju odgovarajuću pomoć u istrazi i nadziranju stanja ljudskih prava, dostavljaju ili omogućavaju pristup informacijama odnosno dokumentima, obavljaju osobne razgovore i razmatraju potrebne spise i dokumente u cilju provjera navoda iz pritužbi.

Analizom predmeta zaprimljenih u Uredu vojnog povjerenika može se konstatirati da je najveći broj postupaka i istraga u 2018. godini otvoren na temelju pritužbi djelatnih vojnih osoba. U Uredu vojnog povjerenika evidentirano je ukupno 95 predmeta, od kojih je 60 postupaka vođeno povodom pritužbi, a 35 postupaka povodom zahtjeva za pružanje pravne pomoći. Osim postupanja povodom pritužbi, vojni povjerenik je u izvještajnom razdoblju povodom pojedinačnih pritužbi poduzimao značajne aktivnosti u smjeru istrage određenih pitanja, o kojima je dobivao saznanja, a koja bi mogla biti uzrokom eventualnih povreda ljudskih prava pripadnika Oružanih snaga BiH.

Procjena stanja ljudskih prava i temeljnih sloboda pripadnika Oružanih snaga BiH provedena je na temelju podnesenih pritužbi, kao i posjeta vojarnama i jedinicama, te odvojenih sastanaka i razgovora s vojnicima, dočasniciima i časnicima. Na osnovi navedenog vojni povjerenik konstatira da je u izvještajnom razdoblju najveći broj postupaka vođen u područjima koja se tiču naknada koje nemaju karakter plaće, primjena pozitivnih propisa prilikom priznavanja akademskog zvanja stečenog u bivšoj SFRJ s bolonjskim kvalifikacijama, pritužbe koje se odnose na kršenje propisa u postupku postavljenja djelatnih vojnih osoba (u daljnjem tekstu: DVO), diskriminacija prilikom vođenja stegovnog postupka, pritužbe koje se odnose na probleme koje DVO-i imaju sa zdravstvenim osiguranjem i drugi pojedinačni specifični slučajevi.

3. POSTUPANJE POVODOM PRITUŽBI

Najznačajniji smjer djelovanja vojnog povjerenika u cilju zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda pripadnika Oružanih snaga BiH jest razmatranje pritužbi djelatnih vojnih osoba i kadeta u Oružanim snagama BiH. Aktivnosti vojnog povjerenika u ovome razdoblju mogu se podijeliti na postupanje povodom pritužbi i postupanje povodom zahtjeva za pružanje pravne pomoći.

Tijekom 2018. godine u Uredu vojnog povjerenika zaprimljeno je ukupno 60 pritužbi, zajedno s osam pritužbi prenesenih u 2017. godini. Pritom su 54 pritužbe riješene i predmeti zatvoreni, dok je šest predmeta trenutačno otvoreno. Treba naglasiti da se određeni broj pritužbi odnosio

na veći broj djelatnih vojnih osoba ili na određenu skupinu djelatnih vojnih osoba. Tako je, primjerice, vojni povjerenik rješavajući jednu pritužbu u vezi s ostvarivanjem prava na naknadu troškova prijevoza (odnosno utvrđivanja udaljenosti mjesta prebivališta i mjesta rada) zatražio od Generalnog inspektorata da obavi potrebne provjere i za druge djelatne vojne osobe, pri čemu je postojala osnovana sumnja da osoblje Zapovjedništva za obuku i doktrinu (ZoiD) i Brigada taktičke podrške različito tumače i primjenjuju zakonske propise prema djelatnim vojnim osobama koje su u istoj poziciji. Aktivnosti su ishodile otklanjanjem nejednakosti u postupanju po pitanju prava na naknadu DVO-a u istoj jedinici, koji imaju isto mjesto službe i približno isto mjesto prebivališta, te je naknada retroaktivno isplaćena.

U 2018. godini najveći broj pritužbi zbog kojih su vođeni postupci mogu se podijeliti po sljedećim područjima:

1. primjena pozitivnih propisa prilikom priznavanja akademskog zvanja stečenog u bivšoj SFRJ s bolonjskim kvalifikacijama;
2. pritužbe koje se odnose na naknade koje nemaju karakter plaće;
3. pritužbe koje se odnose na povrede propisa u postupku postavljenja DVO-a ;
4. pritužbe koje se odnose na problem zdravstvenog osiguranja ;
5. slobodni dani nakon straže i privremeno upućivanje;
6. pojedinačni specifični slučajevi;
7. pružanje pravne pomoći;
8. pritužbe civilnih osoba.

Iako je, u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje, u 2018. godini uočeno smanjenje broja pritužbi, primjetan je trend povećanja pružanja pravne pomoći. Međutim, bez obzira na manji broj pritužbi, vojni povjerenik izražava zabrinutost zbog činjenica što je većina tih pritužbi bila osnovana.

3.1. Primjena pozitivnih propisa pri priznavanju akademskog zvanja stečenog u bivšoj SFRJ s bolonjskim kvalifikacijama

Tijekom 2018. godine parlamentarni vojni povjerenik BiH zaprimio je dvije pritužbe (broj akata: UP1/05/3-50-17-2/18 od 12. 1. 2018. i UP1-05/3-50-17-32/18 od 1. 6. 2018.) koje se odnose na primjenu važećih zakonskih propisa pri vrednovanju stupnja obrazovanja, odnosno istovrijednosti ranije stečenog akademskog naziva (u bivšoj SFRJ) s bolonjskim kvalifikacijama. U 2017. godini vojni povjerenik izdao je preporuku koja se odnosila na ovu problematiku, a kojom je obuhvaćen veći broj djelatnih vojnih osoba. Podnositeljima pritužbe osporava se priznavanje stečenih kvalifikacija i onemogućava njihov unos u e-bazu podataka u Zapovjedništvu za upravljanje osobljem (ZUO), što za posljedicu ima nemogućnost napredovanja u službi. Vojni povjerenik zatražio je od Sektora za upravljanje osobljem Ministarstva obrane BiH informacije o tome zahtijevaju li ponovnu verifikaciju diploma stečenih u bivšoj SFRJ, upozorivši da bi to bilo suprotno odredbama članka 6. Zakona o važnosti javnih isprava („Službeni glasnik BiH, broj 23/04) kojim se propisuje: „Javne isprave izdane do 6. 4. 1992. godine od mjerodavnih tijela bivše SFRJ, mjerodavnih tijela njezinih bivših socijalističkih republika i autonomnih pokrajina važe na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine, bez bilo kakvih dodatnih ovjera.” Također, vojni

povjerenik u svojim je dopisima upućenim Ministarstvu obrane BiH naglašavao činjenicu da je odnos između starih, predbolonjskih kvalifikacija i bolonjskih kvalifikacija odnosno *bachelor*, *master* i doktorske kvalifikacije propisan Odlukom o usvajanju osnova kvalifikacijskog okvira u BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 31/11 i 39/12). U ovoj odluci dan je tablični prikaz stupnja Temelnog kvalifikacijskog okvira kojim su *bachelor* (prvi ciklus visokog obrazovanja po Bolonji) i viša stručna sprema - VŠS (VI.1) svrstani na šesti kvalifikacijski stupanj; *master* (drugi ciklus visokog obrazovanja po Bolonji) i visoka stručna sprema - VSS (VII.1) te magistar specijalist (VII.1) svrstani na sedmi stupanj.

Generalni inspektorat je 23. 5. 2018. dostavio vojnom povjereniku informaciju u predmetu UP1/05/3-50-17-2/18 od 12. 1. 2018. U informaciji se naglašava da je, u skladu s upitom parlamentarnog vojnog povjerenika, pokrenuta preliminarna istraga i da su zatražene određene informacije od Zajedničkog stožera OSBiH, te da je 16. 5. 2018. načelnik Zajedničkog stožera OSBiH obavijestio Generalni inspektorat da je Zapovjedništvo za upravljanje osobljem OSBiH 26. 3. 2018. unijelo u personalnu bazu podnositelja pritužbe sljedeće podatke: "stupanj stručne spreme - magistar znanosti i zvanje magistar inženjer strojarstva." Međutim, u drugoj pritužbi, broj akta: UP1-05/3-50-17-32/18 od 1. 6. 2018., Ministarstvo obrane BiH je 26. 7. 2018. dostavilo odgovor vojnom povjereniku u kojem se navodi da je Zapovjedništvo za upravljanje osobljem unijelo u e-bazu podataka izvornu diplomu koju je izdao Centar vojnotehničkih škola KoV JNA 13. 7. 1989., bez bilo kakve dodatne nostrifikacije.

Vojni povjerenik konstatira da ovakve ili slične slučajeve ubuduće treba jednako tretirati. Ministarstvo obrane BiH treba osigurati poštivanje svih zakonskih i podzakonskih akata kojima se uređuje pitanje priznavanja stečenog akademskog zvanja i koji su na snazi. Vojni povjerenik rješavajući po gore navedenim pritužbama imao je u vidu i mišljenje Centra za informiranje i priznavanje dokumenata iz područja visokog obrazovanja (CIP) o ovome pitanju, u kojem naglašavaju da diploma o stečenom zvanju u bivšoj SFRJ ne podliježe postupku priznavanja u skladu s člankom 6. Zakona o važnosti javnih isprava u BiH. Centar u svome mišljenju naglašava kako se u predmetu broj: UP1-05/3-50-17-32/18 od 1. 6. 2018 ne radi o inozemnoj visokoškolskoj kvalifikaciji, te je ne treba priznavati niti su potrebna bilo kakva dodatna tumačenja.

3.2. Pritužbe koje se odnose na naknade koje nemaju karakter plaće

Određena pitanja s kojima se susretao vojni povjerenik u predmetima, a tiču se naknada koje nemaju karakter plaće su: **naknade troškova prijevoza s posla i na posao, naknade troškova odvojenog života i naknade za položajni dodatak (dodatak za rad na visinskim objektima, dodatak za rad s opasnim tvarima).**

Rad vojnog povjerenika u 2018 godini velikim se dijelom odnosio na postupanje povodom pritužbi DVO-a nezadovoljnih primjenom članka 5. stavka (4) Odluke Vijeća ministara BiH o visini, načinu i postupku ostvarivanja prava na naknadu troškova prijevoza na posao i s posla u institucijama Bosne i Hercegovine (VM broj: 218/17 od 24. 8. 2017.), jer nije jasno definirano koja se vrsta putne komunikacije može računati za najkraću. Zbog navedenih nejasnoća, stvara se prostor za svojevoljna tumačenja i zlouporabe, pa samim time i za nezadovoljstvo DVO-a. U vezi s tim, vojni povjerenik zatražio je od Generalnog inspektorata pri Ministarstvu obrane BiH potrebne provjere u cilju utvrđivanja postupa li se jednako u postupku priznavanja prava na naknadu troškova prijevoza sa svim pripadnicima OSBiH (sporne relacije).

Ministarstvo obrane BiH obavijestilo je vojnog povjerenika da je, zbog gore navedenih poteškoća, zatražilo od Ministarstva financija i trezora BiH dostavu decidiranog mišljenja u odnosu na spornu definiciju „najkraća prometna putna komunikacija na navedenoj relaciji“ kao i o daljinarima za provjere udaljenosti koji su mjerodavni za primjenu u svim institucijama Bosne i Hercegovine, na osnovi kojeg bi u predmetima priznavanja prava na naknadu prijevoza zaposlenika nadležni organi unutar Ministarstva obrane i Oružanih snaga BiH mogli imati standardne kriterije i ujednačen pristup prilikom provjere udaljenosti od mjesta stanovanja do mjesta rada koji podnositelji navode u svojim zahtjevima.

Određeni broj pritužbi uputile su djelatne vojne osobe u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH koje rade na poslovima delaboriranja streljiva, bombi i eksploziva. Naime, ova kategorija vojnika ostvaruje pravo na dodatak na plaću u iznosu od 10 % od osnovice zbog toga što su za vrijeme rada izloženi djelovanjima štetnim po zdravlje. Naknade se odobravaju prema ustrojbenim mjestima, te ako djelatna vojna osoba nije na određenom ustrojbenu mjestu, ne može dobiti naknadu bez obzira na to što obavlja poslove tog ustrojbenog mjesta (npr: osoba koja radi s opasnim tvarima ima pravo na dodatak na plaću u iznosu od 10 %, ali ako osoba nije na tom ustrojbenom mjestu, nema pravo na taj dodatak iako obavlja te poslove). Na ovo pitanje vojni povjerenik je i ranije skretao pozornost Ministarstvu obrane BiH i Zajedničkom stožeru OSBiH te tražio usklađivanje ustrojbenih mjesta sa stvarnim stanjem. Također je vojni povjerenik zaprimio pritužbu broj: UP1-05/3-50-17-3/18 u kojoj podnositelj ukazuje na teškoće djelatnih vojnih osoba koje su angažirane na Stacionarnom komunikacijskom čvorištu (SKČ). Naime, mjesečni dodatak za rad na visinskim objektima za mjesec u kojem je ostvaren puni fond sati, nakon uvođenja novog softvera za obračun plaća, isplaćuje se samo za dane provedene na SKČ-u. Tako osobe koje rade 14 dana po 24 sata neprekidno, a potom odmaraju 28 dana, dobiju pola naknade za mjesec u kojem su radili, dok u mjesecu u kojem su bili slobodni ne dobiju ništa. Prije uvođenja novog softvera za obračun plaća dodatak je umanjivan samo za dane redovnog rada od osam sati, za vrijeme godišnjeg odmora ili bolovanja. Vojni povjerenik konstatira da i dalje postoje određene nepravilnosti prilikom određivanja dodatka za rad na visinskim objektima i očekuje od Ministarstva obrane BiH i Zajedničkog stožera BiH da u svojim daljnjim aktivnostima otklone uočene nedostatke i osiguraju DVO-ima mjesečni dodatak u punom iznosu (30 % od osnovne plaće).

Postupajući povodom pritužbi koje se odnose na pravo na naknadu za odvojeni život, Vojni povjerenik utvrdio je da se u zapovjedništvima i jedinicama Oružanih snaga BiH, počevši od Zajedničkog stožera OSBiH pa do zapovjedništava brigada, površno pristupa utvrđivanju stvarnog činjeničnog stanja kad je u pitanju pravo DVO-a na naknadu za odvojeni život. Pri donošenju rješenja odlučeno je ono što je formalno navedeno u naredbama („postavlja se“ ili „premješta se i postavlja“), a ne utvrđuje se je li DVO stvarno premješten s jednog na drugo mjesto rada. Na inicijativu vojnog povjerenika, Zajednički stožer OSBiH dostavio je informaciju da je pokrenuta revizija svih kategorija DVO-a o pravima i naknadama koji nemaju karakter plaće, kako bi se pravično i jednoobrazno uredilo ovo područje.

3.3. Pritužbe koje se odnose na povredu propisa u postupku postavljenja DVO-a

U izvještajnom razdoblju vojni povjerenik razmatrao je više predmeta koji su se odnosili na povredu propisa u postupku postavljenja DVO-a u smislu neispunjavanja svih uvjeta za to.

U nastavku dajemo dva primjera nepoštivanja propisa o postavljenju, i to:

Primjer 1: postavljenje pukovnika D. M.-a na više ustrojbeno mjesto, pri čemu u činu nije proveo najmanje tri godine, što je jedan od uvjeta za postavljenje.

Primjer 2: pukovnik DŽ. Z. već je drugu godinu postavljen na ustrojbeno mjesto iako ne ispunjava uvjet koji se odnosi na završenu školu zapovjedno-stožerne razine ili drugi ciklus studija.

Obrazloženja za nepoštivanje pravila i propisa su:

1. Imenovani je postavljen na prijedlog Zajedničkog stožera OSBiH u kojem je posebno napomenuto da u tom trenutku nije bilo drugih kandidata iz hrvatskog naroda koji ispunjavaju uvjete za spomenuto ustrojbeno mjesto, te da postoji izražena potreba službe i da imenovani može obavljati spomenutu dužnost.
2. Imenovani je postavljen na ustrojbeno mjesto naredbom Ministarstva obrane BiH, na prijedlog Zajedničkog stožera OSBiH, jer u tom trenutku nije bilo drugih kandidata koji ispunjavaju sve uvjete za spomenuto ustrojbeno mjesto, kao i da postoji izražena potreba službe. Planirano je da predložena osoba bude upućena na zapovjedno-stožerno školovanje, čime će biti ispunjen nedostajući uvjet.

3.4. Pritužbe koje se odnose na problem zdravstvenog osiguranja

Vojni povjerenik zaprimio je pritužbu pod brojem: UP1 05/3-50-17-41/18, u kojoj više pripadnika Oružanih snaga BiH izražava nezadovoljstvo i traži od vojnog povjerenika da im pomogne u rješavanju problema koji imaju u postojećem sustavu zdravstvene zaštite. Naime, zbog specifičnosti vojničkog života i rada udaljenog kilometrima od kuće i doma zdravlja kojem pripadaju, DVO-i su u slučaju potrebe za liječenjem prisiljeni sami snositi troškove liječenja, jer nisu u mogućnosti zatražiti liječničku pomoć u domu zdravlja kojem pripadaju po mjestu prebivališta.

S ciljem rješavanja problema, vojni povjerenik je 24. 7. 2018. poslao upit Ministarstvu obrane BiH u kojem zahtijeva dostavu odgovora na pitanje kako funkcionira sustav zdravstvene zaštite u Oružanim snagama BiH u cjelini, te jesu li upoznati s navedenim teškoćama u sustavu zdravstvene zaštite. U vezi s tim, Ministarstvo obrane BiH ističe da je 13. 9. 2017. Federalnom ministarstvu zdravstva poslan Prijedlog za izmjenu i dopunu Sporazuma o načinu i postupku korištenja zaštite izvan područja županijskog zavoda zdravstvenog osiguranja kojem osiguranik pripada. U odgovoru Ministarstva koji je stigao vojnom povjereniku nadalje je navedeno: „Trenutačno se izrađuje međužupanijski sporazum i isti je u fazi ratifikacije. Deset županija je potpisalo ratifikaciju. Trenutačno se sporazum nalazi u Sarajevskoj županiji, a nakon toga ide u Travnik i Livno na ratifikaciju. Kada se potpiše sporazum, isti će biti objavljen u Službenom glasniku.“ Jedan od amandmana u sporazumu će obuhvaćati i kategoriju vojnih osoba.

3.5. Slobodni dani nakon straže i privremeno upućivanje

Postupajući povodom pritužbi koje se odnose na neujednačenu praksu u jedinicama i zapovjedništvima Oružanih snaga BiH glede broja slobodnih radnih dana nakon obavljene stražarske službe, vojni povjerenik utvrdio je da pravnim propisima nije dovoljno precizno propisano pitanje stražarske službe, već se to smatra prekovremenim radom i propisi nisu u cijelosti usklađeni. Naime, različito se primjenjuju važeći propisi u smislu odobravanja broja slobodnih dana nakon stražarske službe (7 do 11,5 dana).

Na zahtjev vojnog povjerenika, Ministarstvo obrane BiH dostavilo je informaciju u kojoj navodi kako dolazi do neujednačene prakse zbog opsega i broja aktivnosti, ali i zbog sve većeg broja zahtjeva za prestanak vojne službe, kao i nejednake popunjenosti ljudstvom u zapovjedništvima i jedinicama. Također prema dostavljenom izvješću, na razini Zajedničkog stožera OSBiH nije formirano povjerenstvo za rješavanje ovog pitanja. Međutim, naglašava se da će u idućem razdoblju poduzeti mjere u cilju nadilaženja ovog problema, a rješenje će biti jedinstveno i primjenljivo u svim zapovjedništvima i jedinicama Oružanih snaga BiH.

Postupak privremenog upućivanja djelatnih vojnih osoba u Oružanim snagama BiH provodi se sukladno Zakonu o službi u OSBiH, tj. članku 147. stavku (1): „Djelatna vojna osoba, zbog potreba službe, može biti privremeno upućena u stožer, neko drugo zapovjedništvo, jedinicu, ustanovu Oružanih snaga i Ministarstvo obrane BiH u istom ili drugom mjestu službe“. Prema stavku (2) istog članka, privremeno upućivanje iz stavka (1) toga članka može najdulje trajati godinu dana za vrijeme trajanja ovog ugovora.

Međutim, postupajući po pritužbama koje se odnose na problem privremenog upućivanja, vojni povjerenik utvrdio je da se ne poštuje navedeni članak 147. Zakona o službi u OSBiH. Naime privremeno upućivanje veoma često traje dulje od godinu dana. Zbog toga i zbog nepopunjenosti radnih mjesta, pojedini odsjeci i službe otežano obavljaju svoje redovne poslove i zadatke, a što za posljedicu može imati njihovo nepravovremeno i nekvalitetno izvršenje.

Zajednički stožer OSBiH je, na zahtjev vojnog povjerenika, dostavio informaciju u kojoj se navodi da je na dan 7. 5. 2018. u Oružanim snagama BiH bilo ukupno 465 privremeno upućenih pripadnika. Također, Zajednički stožer OSBiH analizira popunjenost svih zapovjedništava i jedinica OSBiH. Do kraja kalendarske godine predviđen je prijem 815 vojnika, 30 dočasnika i 64 časnika, čime će popunjenost cjelokupnih Oružanih snaga BiH biti mnogo bolja, a to ujedno znači i djelomično rješavanje problema privremenog upućivanja.

3.6. Pojedinačni specifični slučajevi

Predmet: UP1/05/3-50-17-48/18

Vojni povjerenik je na osnovi saznanja, kao i u razgovoru s vodnikom E. A.-om, dobio Rješenje Ministarstva obrane BiH (odnosno Zapovjedništva za potporu OSBiH), broj: UPII 16-15-08-34-7-26-2/18, kojim je odbijena žalba vodnika E. A. za priznavanje prava na novčanu naknadu u visini od 10 % od osnovice za obračun plaće za rad na dužnostima na kojima je osoba izložena djelovanjima štetnim po zdravlje. Uzimajući u obzir stvamo činjenično stanje, vojni povjerenik je 2. 10. 2018. zatražio od Zajedničkog stožera provjeru navoda i dostavu odgovora. Dana 6. 11. 2018. Zajednički stožer dostavio je vojnom povjereniku odgovor u kojem navodi da su Zapovjedništvo logistike, kao prvostupanjsko tijelo, i Zapovjedništvo za potporu, kao drugostupanjsko tijelo, odbili

zahtjev odnosno žalbu vodnika jer imenovani nije postavljen na dužnost ili određen za vršitelja dužnosti na ustrojbeno mjesto rukovatelja klase III. naredbom nadležne osobe.

Postupajući povodom žalbe vodnika E. A., vojni povjerenik BiH konstatirao je sljedeće:

1. Nakon razgovora i uvida u zaprimljeno rješenje (broj: UPII 16-15-08-34-7-26-2/18) vodnika E. A., koje se odnosi na nemogućnost ostvarivanja prava na dodatak od 10 % od osnovice za obračun plaće za rad na dužnostima na kojima je osoba izložena djelovanjima štetnim po zdravlje, žalba imenovanoga je osnovana.
2. Naredbom načelnika Zajedničkog stožera OSBiH, broj: 16-08-34-3-50-148/13 od 21. 2. 2013., vodnik E. A. postavljen je na dužnost rukovatelja klase IX. Imenovani ujedno obavlja i dužnost rukovatelja klase III.
3. Podnositelj žalbe smatra da ima pravo na predmetnu naknadu jer je postavljen na dužnost rukovatelja klase IX. i od tada duži sredstva klase IX., ali i sredstva klase III. (goriva, hidraulična i izolacijska ulja, konzervanse, tekuće i komprimirane plinove, sredstva za hlađenje i maziva). Zbog opsežnosti poslova, vodnik Abdić svakodnevno obavlja manipulativne radove sredstvima klase III. za potrebe radionica Č30/GLB. Ove radove obavlja zbog nepostojanja ustrojbenog mjesta rukovatelja klase III. Sve navedeno mogu potvrditi njegovi nadređeni.
4. Uvidom u lager liste i liste izdavanja i primanja goriva i maziva nesporno je da vodnik E. A. duži navedena sredstva klase III. i rukuje njima.
5. Uvidom u platne liste podnositelja žalbe nesporno je da je do svibnja 2018. primao dodatak od 10 % (47,57 KM) od osnovice za obračun plaće za rad na dužnostima na kojima je osoba izložena djelovanjima štetnim po zdravlje.

Uzimajući u obzir navedeno, vojni povjerenik je, u skladu s člankom 4. točka d) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH, izdao sljedeću Preporuku broj: UP1/05/3-50-17-1-48/18:

1. Vodnik E. A. ostvaruje pravo na dodatak u iznosu od 10 % od osnovice za obračun plaće, s obzirom na to da je od 21. 2. 2013. postavljen na dužnost rukovatelja klase IX. i od tada duži sredstva klase IX., ali i sredstva klase III.
2. Zadužuju se Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer OSBiH da u što kraćem roku usklade ustrojbeno mjesto vodnika sa stvarnim stanjem te priznaju imenovanome pravo koje mu pripada.
3. Ministarstvo obrane BiH i Zajednički stožer OSBiH trebaju bez odgode, a najkasnije u roku od 30 dana od dana zaprimanja ove preporuke, obavijestiti vojnog povjerenika o postupanju po njoj

Primjetno je da se u prvostupanjskom i drugostupanjskom rješenju, kao i u odgovoru Zajedničkog stožera OSBiH, ignorira činjenično stanje, a to je da vodnik duži (rukuje) sredstva klase III. koja su štetna po zdravlje.

Cilj ove preporuke, kao i ranijih zapažanja prilikom posjeta zapovjedništvima i jedinicama koje je vojni povjerenik naglašavao u svojim izvješćima, mišljenjima i informacijama, jest otkloniti nepravilnosti ili nepravilno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primjenu pravnih propisa. U konkretnom predmetu primjetno je da se u prvostupanjskom i drugostupanjskom rješenju, kao i u odgovoru Zajedničkog stožera OSBiH, ignorira činjenično stanje, a to je da vodnik duži (rukuje) sredstva klase III. koja su štetna po zdravlje.

Napomena: tijekom većine posjeta jedinicama Oružanih snaga BiH (npr. Bojni veze, Glavnoj logističkoj bazi, Bojni Kiseljak) djelatne vojne osobe žalile su se vojnom povjereniku da su zbog nepopunjenosti ljudstvom u matičnim jedinicama prisiljeni obavljati više poslova i zadataka koji nisu predviđeni naredbom ili ustrojbenim mjestom, za što ne dobivaju odgovarajuću novčanu naknadu.

3.7. Pružanje pravne pomoći

Iako je u izvještajnom razdoblju primjetan manji broj pritužbi djelatnih vojnih osoba u odnosu na ranije godine, vojni povjerenik je u 2018. godini, osim provođenja istražnih radnji povodom pojedinačnih pritužbi, poduzimao značajne aktivnosti u smjeru istrage određenih pitanja, o kojima je dobivao saznanja (pozive, molbe ili zahtjeve djelatnih vojnih osoba) da sudjeluje ili intervenira prije donešenja odluke, naredbe ili nekog drugog obvezujućeg pravnog akta, a koji bi mogao biti uzrokom eventualnih kršenja ljudskih prava pripadnika Oružanih snaga BiH. U ovome dijelu zakonskog posredovanja i interveniranja u 2018. godini, u Uredu vojnog povjerenika zabilježeno je 35 slučajeva u kojima je vojni povjerenik pružao pravnu pomoć djelatnim vojnim osobama, provodio istrage te pružao pravnu i stručnu podršku. Ukupno 26 slučajeva pružanja pravne pomoći riješeno je u korist djelatnih vojnih osoba, što je također pokazatelj da pripadnici Oružanih snaga BiH imaju povjerenje u instituciju vojnog povjerenika.

U izvještajnom razdoblju najveći broj slučajeva pružanja pravne pomoći, izravne i neizravne, u Uredu vojnog povjerenika BiH zabilježen je u sljedećim područjima:

- pravna pomoć prilikom postavljenja na više ustrojbeno mjesto;
- postavljenje i napredovanje u službi;
- premještaj/prekomanda DVO-a;
- upućivanje na stručno usavršavanje (tečajevi, školovanje i sl.);
- diskriminacija u postupku unaprjeđenja i upućivanje u mirovnu misiju;
- pomoć prilikom prijma na vojnu akademiju;
- pružanje pomoći u slučajevima diskriminacije po pitanju zdravstvene sposobnosti.

Jedan od primjera pružanja pravne pomoći vojnog povjerenika jest slučaj vojnika B. N.-a. Naime, vojnik se 11. 6. 2018. obratio vojnom povjereniku molbom za prekomandu ili otkomandu, kako bi bio bliže mjestu boravka (Sarajevo-Rajlovac), a za razlog je naveo bolest užeg člana obitelji (oba roditelja su teško bolesna, a mlađi brat je maloljetan - ima 14 godina). Vojni povjerenik uputio je Zapovjedništvu logistike Doboj zahtjev za dostavu informacije u vezi s ovim predmetom. Osim činjenice da je bitna skrb za obitelj te da se mora imati razumijevanja za ovakve situacije, razlog za ovu intervenciju vojnog povjerenika je saznanje da se radi o vojniku 19. klase koji je u Centru za temeljnu obuku (CTO) postigao najbolje rezultate na temeljnoj vojničkoj obuci i koji je pohvaljen od Zajedničkog stožera OSBiH, a na Primarnom tečaju za razvoj vođa proglašen je najboljim polaznikom u klasi 18-1. Na temelju Informacije Zajedničkog stožera OSBiH, broj: 16-08-34-3-19-744/18 od 20. 8. 2018., upućene vojnom povjereniku, konstatirano je da je vojnik B. N. premješten i postavljen na dužnost: vozač- manipulanta - Odjel klase III. - u sastavu istog zapovjedništva u traženu jedinicu Zapovjedništva za potporu OSBiH.

3.8. Pritužbe civilnih osoba

U izvještajnom razdoblju vojni povjerenik zaprimio je i šest pritužbi civilnih osoba zaposlenih u Oružanim snagama BiH. Dvije pritužbe su analizirane i proslijeđene Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH, s kojom vojni povjerenik redovito surađuje sukladno Smjericama o osnovama suradnje parlamentarnog vojnog povjerenika BiH s Institucijom ombudsmana za ljudska prava BiH.

Iako, shodno Zakonu o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH, vojni povjerenik nije nadležan za postupanje povodom pritužbi civilnih osoba, parlamentarni vojni povjerenik BiH zaprimio je dvije ovakve pritužbe koje se odnose na dodatak na plaću i zatražio od Zajedničkog stožera OSBiH da ispita navode, otkloni eventualne nepravilnosti i da se posredovanje zatvori unutar sustava Oružanih snaga BiH u cilju pokušaja pomoći i pronalaska najprimjerenijeg rješenja, kako se imenovani ne bi žalili Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH.

Vojni povjerenik se oglasio nenadležnim za dvije pritužbe civilnih osoba i zatvorio predmet službenom zabilješkom.

4. PROCJENA STANJA LJUDSKIH PRAVA

U sklopu procjene stanja ljudskih prava i temeljnih sloboda, Vojni povjerenik je 30. 6. 2018. Ministarstvu obrane BiH i Zajedničkom stožeru OSBiH izdao Stav i mišljenje¹, u kojem je iznio svoja zapažanja u vezi s poštivanjem ljudskih prava i problema s kojima se suočavaju DVO-i u obavljanju svakodnevnih poslova i radnih zadataka.

Naime, na temelju pritužbi, saslušanja podnositelja pritužbi, razgovora s većim brojem djelatnih vojnih osoba, kao i istražnih radnji u predmetima, parlamentarni vojni povjerenik došao je do saznanja o teškoćama s kojima se susreću DVO-i u zapovjedništvima i jedinicama, a to su:

1. **Stupanj popunjenosti osobljem u Oružanim snagama BiH je zabrinjavajući, što umnogome otežava obavljanje redovnih zadataka, a izraženo je u:**
 - 1.1 privremenom upućivanju (više od 460 DVO-a),
 - 1.2 porastu broja DVO-a kojima je prestala ili prestaje djelatna vojna služba (preko 650) po raznim osnovama i
 - 1.3 preko 1.200 upražnjenih mjesta na dan 1. 5. 2018. (od toga više od 980 vojničkih, preko 90 dočasničkih i više od 190 časničkih).

Napomena: raspisani natječaj za prijem 815 djelatnih vojnih osoba (kategorija vojnika) djelomično će ublažiti nepopunjenost jedinica ljudstvom.

¹ Stav i mišljenje vojnog povjerenika izdaje se u cilju poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda svakog pojedinačnog pripadnika Oružanih snaga BiH i Ministarstva obrane BiH, s jedne, te zaštite ugleda i imidža Oružanih snaga BiH, s druge strane, i potrebe otklanjanja uočenih povreda Zakona o službi u OSBiH.

2. **Nezadovoljavajuće je stanje opskrbljenosti artiklima (viša klasa), a posebno klase 1.**
 - 2.1. Istekli ugovori i neugovoreni artikli u 2017. godini
 - 2.2. Problem je prenesen u 2018. godinu, a posebno se odnosi na:
 - svježe meso (junetina, janjetina, piletina),
 - svježiu i zamrznutu ribu i
 - konzervirane obroke hrane (sve vrste konzerviranih gotovih jela).
3. **Stanje popunjenosti i operativnosti opreme**
 - 3.1. **Stanje popunjenosti i operativnosti opreme je na niskoj razini i nedostaju: uniforme, čizme, jakne, košulje itd., a posebno zabrinjava što sadašnje stanje raspoloživih artikala jedinstvene terenske uniforme (JTU) ne može udovoljiti svim potrebama za uniformiranjem planiranog broja kandidata za prijem u djelatnu vojnu službu u početnom činu vojnik (natječaj 815).**
 - 3.2. **Stanje motornih vozila i njihovo održavanje**

Popunjenost transportnim sredstvima nerijetko je ispod 30 %, a ona su u prosjeku starija od 25 godina kad je u pitanju putnički program, te 35 godina kad su u pitanju teretna i specijalna vozila.

Sustav čine neunificirana vozila različitih vrsta, tipova i modela kao što su: DAF, MAN, FAP, MERCEDES, TATRA itd. Kad se tome dodaju teškoće u provođenju postupaka javnih nabava rezervnih dijelova (u većem dijelu plan nije realiziran – realizirano tek oko 36 %), a za pojedine brigade već dulje vrijeme uopće nisu osigurane usluge popravka i tehničkog održavanja, može se zaključiti da su transportna sredstva Oružanih snaga BiH ograničavajući i otegotni čimbenik za izvršenje zadataka Oružanih snaga BiH.
4. Na temelju većega broja pritužbi parlamentarni vojni povjerenik konstatira da se važeći pravni propisi ne primjenjuju jednoobrazno po pitanju stražarske službe i prekovremenog rada. U dostavljenom izvješću Zajedničkog stožera OSBiH navedeno je kako se u zapovjedništvima i jedinicama Oružanih snaga BiH različito primjenjuju važeći propisi u smislu odobravanja broja slobodnih dana nakon stražarske službe (od 7 do 11,5 slobodnih dana). Vojni povjerenik konstatira da se prema osobama koje su u istoj poziciji treba jednako postupati i da Ministarstvo obrane BiH treba poduzeti mjere i aktivnosti u cilju prevladavanja ovog problema.
5. Također na temelju pritužbi koje je obrađivao parlamentarni vojni povjerenik BiH utvrđeno je da pri određivanju prava na naknadu za prijevoz na posao i prijevoz s posla, kao i visine naknade, postoji praksa nejednakog postupanja prema djelatnim vojnim osobama na razini Oružanih snaga BiH kao cjelini. Potrebno je ujednačiti različit pristup obradi zahtjeva za ostvarivanje prava na spomenutu naknadu i izraditi rješenja kojima se utvrđuje spomenuto pravo.

Vojni povjerenik očekuje otklanjanje postojećih nepravilnosti te jednako, i na pozitivnim propisima utemeljeno, postupanje prema djelatnim vojnim osobama koje imaju isto mjesto službe i približno isto mjesto prebivališta kad je u pitanju ostvarivanje prava na naknadu za prijevoz na posao i prijevoz s posla.

Stav i mišljenje parlamentarnog vojnog povjerenika izdaje se u cilju poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda svakog pojedinačnog pripadnika Oružanih snaga BiH i Ministarstva obrane BiH, s jedne, te zaštite ugleda i imidža Oružanih snaga BiH, s druge strane, i potrebe otklanjanja uočenih povreda Zakona o službi u Oružanim snagama BiH.

Na osnovi navedenog i utvrđenog parlamentarni vojni povjerenik izražava zabrinutost, te očekuje od Ministarstva obrane BiH da hitno poduzme opsežne aktivnosti sa svim relevantnim predstavnicima u Ministarstvu obrane BiH, Zajedničkom stožeru OSBiH i institucijama Bosne i Hercegovine.

Stanje je alarmantno zbog visokog stupnja smanjenja predviđenih planskih aktivnosti, a posebno zbog sve češćeg potpunog otkazivanja određenih aktivnosti Oružanih snaga BiH. Pitanje stanja borbene spremnosti zapovjedništava i jedinica Oružanih snaga BiH nije u nadležnosti vojnog povjerenika, ali veliki broj spomenutih teškoća jest u nadležnosti vojnog povjerenika jer su u kategoriji povreda ljudskih prava, a djelatne vojne osobe se žale na teškoće s kojima se susreću.

4.1. Osvrt vojnog povjerenika na poduzete mjere Ministarstva obrane BiH i Zajedničkog stožera OSBiH

Vojni povjerenik je 30. 6. 2018. izdao Stav i mišljenje, čiji se sadržaj odnosi na prvu polovicu godine. Stoga je potrebno naglasiti da je u drugoj polovici godine došlo do izvjesnih poboljšanja u pojedinim područjima, među kojima izdvajamo:

- Veća je popunjenost osobljem novim prijemom u Oružane snage BiH
 - 20. klase vojnika - primljena je 301 djelatna vojna osoba,
 - 21. klase vojnika – Oružane snage BiH su popunjene s još 294 DVO-a,
 - 2. klase dočasnika - primljeno je 26 dočasnika,
 - 5. klase časnika - primljeno je 64 časnika.
- Za vrijeme posjeta zapovjedništvima i jedinicama vojni povjerenik ustanovio je da je došlo do poboljšanja u opskrbi prehrambenim artiklima.
- Ministarstvo obrane BiH obavijestilo je vojnog povjerenika da je u tijeku postupak nabave novih vozila shodno odluci Vijeća ministara BiH.
- Nadležni organi u Ministarstvu obrane BiH i Oružanim snagama BiH zatražili su od Ministarstva financija i trezora BiH decidirano mišljenje o spornoj definiciji „najkraća prometna putna komunikacija na navedenoj relaciji“, kao i mišljenje o daljinarima za provjeru udaljenosti koji su mjerodavni u svim institucijama BiH, a na osnovi kojih bi bili standardizirani kriteriji prilikom priznavanja prava na naknadu za prijevoza i ujednačen pristup prilikom provjere udaljenosti od mjesta stanovanja do mjesta rada za sve zaposlenike Ministarstva obrane BiH i Oružanih snaga BiH.
- Zajednički stožer OSBiH u idućem će razdoblju poduzeti mjere i aktivnosti u cilju nadilaženja postojećeg problema koji se ogleda u neujednačenom korištenju slobodnih dana nakon straže, a rješenje će biti jedinstveno i primjenjivo u svim zapovjedništvima i jedinicama.

- Ministarstvo obrane BiH poduzelo je aktivnosti u cilju prevladavanja teškoća u sustavu zdravstvene zaštite pa je međukantonalni sporazum trenutačno u fazi izrade i ratifikacije. Do sada je deset kantona potpisalo ratifikaciju. Kada bude potpisan, sporazum će biti objavljen u „Službenom glasniku BiH“, a jedan od amandmana će obuhvaćati i kategoriju vojnih osoba.

5. UVJETI ŽIVOTA I RADA U VOJARNAMA

U skladu s člankom 4. točka f) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 51/09), vojni povjerenik ovlašten je u bilo kojem trenutku, najavljeno ili nenajavljeno, posjetiti jedinice i zapovjedništva Oružanih snaga BiH i organizacijske jedinice Ministarstva obrane BiH. Vojni povjerenik nastoji kroz raspravu i razgovor s djelatnim vojnim osobama, kao i obilaskom lokacija, procijeniti stanje ljudskih prava i sloboda te na osnovi toga utvrditi smjerove svojeg djelovanja.

Tijekom 2018. godine vojni povjerenik realizirao je 18 najavljenih i nenajavljenih posjeta vojarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH, pa u nastavku dajemo pregled pojedinih posjeta, kao i teškoće s kojima se suočavaju DVO-i.

5.1. Nenajavljeni posjet 6. pješačkoj brigadi Oružanih snaga BiH, vojarni „Kozara“ u Banjoj Luci

Prilikom posjeta 6. pješačkoj brigadi Oružanih snaga BiH, vojnog povjerenika primio je načelnik Stožera Brigade, pukovnik Robert Beljan, s jednim brojem predstavnika zapovjedništva Brigade. Glede teškoća s kojima se susreću pripadnici ove brigade, navodimo:

- **Problem kadrovske nepopunjenosti** jer 6. pješačka brigada trenutačno ima 1.115 djelatnih vojnih i civilnih osoba, a za njenu punu popunu treba 1.453 osoba. Tako je, prema sadašnjem stanju, upražnjeno 24 časnička mjesta i 28 dočasničkih mjesta pa ukupno nedostaje 338 DVO-a. U tekućoj godini je, na osobni zahtjev, prestala djelatna vojna služba za dva časnika, četiri dočasnika i 60 vojnika. Jedan od razloga za prestanak djelatne vojne službe određenog broja DVO-a je odlazak u mirovinu. U idućem razdoblju (3-4 godine) službu će napustiti veći broj DVO-a zbog ispunjavanja uvjeta za mirovinu. Stoga je potrebno obraditi ovu problematiku i pronaći način za popunu upražnjenih mjesta novim osobama, ali osobama koje ispunjavaju uvjete određenog radnog mjesta po pitanju VES-a i iskustva.
- **Problem operativnosti motornih vozila** kojima raspolaže brigada uvjetovan je starošću vozila koja je teško servisirati, pa se taj problem odražava i na aktivnosti jedinice. Poseban problem je prijevoz ljudi koji se, zbog drugih aktivnosti brigade, nekad voze neodgovarajućim vozilima. Popunjenost transportnim sredstvima često je ispod 30 %, a kada se tome dodaju i teškoće u provođenju postupaka javnih nabava rezervnih dijelova, čiji plan u većem dijelu nije realiziran (realizirano tek oko 36 %), problem se znatno usložnjava.
- **Problem s ishranom** nastaje jer se, zbog kašnjenja u provedbi ugovora, često izgubi kontinuitet u opskrbi pojedinim namirnicama, pa se samim time ne poštuje potpuno pravilnik o ishrani.

- Stanje osobne opreme vojnika nije zadovoljavajuće: uniforme su dotrajale i ne postoji mogućnost njihovog zadržavanja jer je u proceduri nabava novog dezena JTU. Djelatne vojne osobe nemaju kvalitetne jakne i čizme pa sve to utječe na ugled vojnika i Oružanih snaga BiH prilikom obuke i dolaska u kontakt s civilnim stanovništvom.
- Zagrijavanje objekata na lokaciji podrazumijeva tri energenta: ugljen, mazut i drva, premda su često, zbog problema s nabavom sirovina i loše instalacije koju treba servisirati, prisiljeni grijalicama dogrijavati prostorije.
- Opskrba higijenskim materijalom je kvartalna, u skladu s raspoloživim količinama u skladištima logističke bojne. Sadašnje količine higijenskog materijala ne zadovoljavaju potrebni **minimum** za održavanje sanitarnih prostorija.

5.2. Posjet neperspektivnoj lokaciji - vojarni Rudo

U razgovoru s vojnim povjerenikom vojnici su imali najviše pritužbi na opskrbu hranom, koja je jednolična i uglavnom konzervirana.

Prostorije u kojima boravi straža su neuvjetne, jastuci i madraci su stari i dotrajali, mokri čvor je također u lošem stanju, a vojnici naglašavaju da su često, zbog male količine higijenskih sredstava koja im se isporučuje, prisiljeni sami kupovati ova sredstva kako bi održavali čistoću prostorija u kojima borave i rade.

Prostor vojarnje nije zaštićen ogradom, a vojni povjerenik uočio je da pojedini objekti, od ukupno 11 njih koji se koriste za skladišta, imaju provaljenu krovnu konstrukciju i prokišnjavaju.

Nazočni su naveli da poseban problem predstavlja nedostatak uniformi, prvenstveno čizama. Neuvjetni objekti te neodgovarajuća i dotrajala oprema koju koriste pripadnici Oružanih snaga BiH neposredno ugrožavaju njihov život i zdravlje. Stoga vojni povjerenik napominje da su ljudska prava univerzalna na svakoj lokaciji i da trebaju biti prioritet.

5.3. Posjet vojarni "Miloš Obilić", Pale

Vojni povjerenik izrazio je zadovoljstvo činjenicom što je stanje u pogledu sredstava veze mnogo bolje u odnosu na zatečeno tijekom ranijeg posjeta. Predstavnicima bojne ističu da su po tom pitanju zadovoljni jer su dobili novu opremu i informatička sredstva, te su solidno popunjeni (AP telefonija, novi softveri, RR linkovi). Trenutačno je u tijeku obučavanje ljudi za rukovanje novim uređajima.

Pripadnici bojne uglavnom su zadovoljni ishranom, a određene probleme stvara dostava hrane i vode u čvorišta tijekom zime zbog neprohodnosti cesta. Putovi do radio-relejnih čvorišta (RRČ) su makadamski pa poseban problem predstavlja pristup tijekom zime. Stoga je potrebno na vrijeme osigurati potrebne namirnice i vodu za piće.

Predstavnicima bojne nisu zadovoljni izvedenim radovima na sanaciji čvorišta Velika Mahnjača, smatrajući da nisu izvedeni u skladu s ugovorom i da je stanje gore no prije izvođenja radova. Na navedenom čvorištu nema električne energije od 23. 7. 2018. godine.

Kad je riječ o vanjskim korisnicima RRČ-a, neki od njih nemaju sklopljen ugovor o korištenju i bojna ne posjeduje podatke o tome.

Na ovoj je lokaciji problem i neoperativnost vozila. Svakodnevno su jedno ili dva vozila na putu k isturenim lokacijama radi smjene, te bojna ima veliku potrebu za terenskim vozilom. Objekti na ovoj lokaciji su zastarjeli te treba sanirati krovove, posebno na hangarima.

5.4. Posjet Glavnoj logističkoj bazi, Butile

Prilikom posjeta predstavnici GLB-a prenijeli su vojnom povjereniku svoje nezadovoljstvo po pitanju standarda djelatnih vojnih osoba u Oružanim snagama BiH. Naime, 2009. godine smanjene su im plaće, primanja za odvojeni život te primanja po osnovi toplog obroka i od tada do danas nije bilo nikakvog povećanja. Također smatraju potrebnim korigirati koeficijent za obračun plaće jer ističu da je vojska oštećena u odnosu na ostale državne službenike.

Zbog loših uvjeta i neriješenih statusnih pitanja djelatnih vojnih osoba, osobito u kategoriji vojnika i dočasnika, primjetan je trend napuštanja Oružanih snaga BiH.

Posljedica toga je da se sve manje ljudi javlja na natječaje koje objavljuju Oružane snage BiH. Stoga smatraju kako poboljšanjem uvjeta i povećanjem standarda treba motivirati ljude da se javljaju na natječaje i ostanu u vojsci.

Vojarne i objekti su zastarjeli, a ulaganja su minimalna. Zahtjevi za tekuće popravke upućeni Ministarstvu obrane BiH sporo se realiziraju. Problem je star datum proizvodnje motornih vozila.

Naglašeno je da je samo jedna hladnjača operativna za cijele Oružane snage BiH (velika), a potrebno je najmanje šest (manjih), pa je i to veliki problem u ljetnjim mjesecima. Budući da nije donesen napatok o rashodovanju, rashodovanje se uopće ne provodi i iz tog razloga dolazi do zatrpavanja furdom.

Istaknuto je kako je po pitanju protupožarne zaštite i popune tehničkih knjižica otklonjen problem neispravnih PP aparata. Protupožarni aparati su atestirani, a postoji i znatan broj novih aparata.

5.5. Posjet vojarni „Mato Lučić Maturica“, Kiseljak

Na ovoj lokaciji također je star datum proizvodnje vozila te je stoga njihovo servisiranje otežano i neisplativo. Djelatne vojne osobe ističu da su im uniforme i čizme stare i dotrajale. Naglašavaju da već šest godina nisu dobili novu uniformu. Čizme koje su ranije dobivali bile su loše kvalitete i veoma neudobne, pa su često bili prisiljeni sami kupovati obuću.

Pripadnici bojne su zadovoljni ishranom, imaju kontinuiranu opskrbu mesom i ostalim namirnicama.

U razgovoru sa ženama djelatnim vojnim osobama, vojni povjerenik ukratko ih je upoznao s njihovim pravima kao pripadnicama Oružanih snaga BiH, ali i sa svojim nadležnostima i općenito s radom Ureda vojnog povjerenika, stavljajući naglasak na zaštitu ljudskih prava i ravnopravnost spolova. Žene naglašavaju da se nalaze u nezavidnom položaju te da su na neki način diskriminirane u odnosu na muškarce. Ako koriste pravo po kojem su kao majke djece mlađe od sedam godina oslobođene obavljanja straže, one samim time ne mogu pohađati potrebne tečajeve pa tako ne dobivaju ocjene potrebne za napredovanje u službi. To je jedan od razloga zbog kojeg su žene veoma dugo u istom činu.

5.6. Najavljeni posjet Brigadi zračnih snaga i protuzračne obrane Oružanih snaga BiH

Vojnog povjerenika su prilikom dolaska na lokaciju vojarnice "Kozara" dočekali brigadir Dragan Nakić, zapovjednik Brigade zračnih snaga i protuzračne obrane, i general Radovan Ilić, zapovjednik Operativnog zapovjedništva Oružanih snaga BiH.

U uvodnom izlaganju, koje je prethodilo kraćem obavijesnom obraćanju, vojni povjerenik je, na osnovi saznanja do kojih je ranije došao, izrazio zabrinutost glede sigurnosti letenja, odnosno sigurnosti uopće. Sigurnost letenja ugrožena je zbog starosti letjelica, isteka roka za pojedine sklopove na zrakoplovima i neriješenog sustava održavanja zrakoplova. Zabrinjava podatak do kojeg je došao vojni povjerenik, a koji se odnosi na prvu polovicu 2018. godine. Naime, nije operativan nijedan helikopter za gašenje požara iz zraka. Također, od 12 helikoptera Mi-8T i Mi-8MTV1, niti jedan nije operativan.

Pitanje borbene spremnosti zapovjedništava i jedinica Oružanih snaga BiH nije u nadležnosti vojnog povjerenika, ali veliki broj spomenutih teškoća jest u njegovoj nadležnosti jer spada u kategoriju kršenja ljudskih prava, a djelatne vojne osobe upravo se žale na te teškoće s kojima se susreću.

Brigadir Dragan Nakić je, u nazočnosti načelnika organizacijskih jedinica Brigade, vojnog povjerenika i generala Radovana Ilića, imao kraće obavijesno obraćanje u kojem je naveo i teškoće s kojima se suočavaju u ovoj brigadi.

Stanje ljudstva

Prema ustrojbenoj strukturi, Brigada je popunjena 84,62 %. U Brigadi je ukupno 23 žene. Naglašeno je da su 67 pripadnika na nižem ustrojbenom mjestu (UM), od toga njih 27 ima čak dva čina niže. Na osiguranju lokacije svakodnevno je angažirano 35 osoba.

Veliki problem s kojim se suočava ova brigada je odljev zrakoplovnog kadra. Naime, u protekloj godini prestala je djelatna vojna služba za 19 DVO-a. Razlog prestanka djelatne vojne službe (DVS) je za 11 njih osobni zahtjev, a osam osoba je ispunilo uvjete za odlazak u mirovinu. Posebno zabrinjava odljev visokostručnih kadrova jer je u ovoj godini brigadu napustio najmlađi pilot, a od formiranja Oružanih snaga BiH brigadu je napustilo ukupno osam pilota. Dobna struktura je zabrinjavajuća: 1/3 pripadnika brigade je u dobi između 45 i 50 godina. Redovito se ukazuje na potrebu školovanja pilota u inozemstvu jer se, uzimajući u obzir ovakvo stanje, predviđa da će od 62 pilota, koliko ih je sada u brigadi, 2025. godine brigada imati na raspolaganju samo 25 pilota u dobi između 50 i 55 godina. Slično je i s kategorijom letača tehničara, za čije je osposobljavanje za rad potrebno 4-5 godina. Njih će 2025. godine biti 18 nastavi li se ovakav kontinuitet osposobljavanja za rad. Čelništvo brigade naglašava da se problem s letačima tehničarima, odnosno problem školovanja dočasničkog kadra vojnih tehničara, može riješiti zaključivanjem ugovora sa srednjim školama, kao što je to riješeno u susjednim zemljama.

Jedan od osnovnih zadataka ove brigade su obuke koje se realiziraju putem: individualnih obuka, stručno-specijalističkih obuka, obuka zapovjedništava i jedinica te kombiniranim obukama. U 2018. godini realizirano je 49 % letačkih obuka. Među težišnim operacijama izdvojene su: zrakoplovna potpora kopnenih snaga, transport zračnim putem, MEDEVAC, potpora civilnim vlastima u slučaju elementarnih nepogoda i osiguranje lokacije. Međutim,

primjetan je trend smanjenja predviđenih planskih aktivnosti iz razloga neoperativnosti letjelica.

Stanje opreme

Prosječna starost helikoptera je 40 godina pa je stoga i operativnost na nezadovoljavajućoj razini. Brigada trenutačno ima četiri operativna helikoptera (tri YX-1X i jedna Gazela). Podjednako je loše stanje u pogledu tehnike vojnog motrenja i javljanja (VMJ) i protuzračne obrane (PZO), za što nema nijednog operativnog radara za kontrolu zračnog prostora. Ranije kontrolirana zamjena rezervnih dijelova bila je jedan od načina za povećanje operativnosti, ali su i tu iscrpljena sva sredstva, pa tako i mala neispravnost izbacuje (ovako stare) helikoptere iz uporabe. Nerijetko dolazi do isteka roka za rad pojedinih sklopova na zrakoplovima. Sve su to razlozi zbog kojih je ova brigada, od formiranja do danas, u 2018. godini imala samo 704 sata naleta (od toga 162 sata stvarne operacije, a 542,10 sati letačke obuke).

Ostale teškoće

- Djelatne vojne osobe nezadovoljne su malim primanjima po osnovi plaće, kao i činjenicom da od osnutka Oružanih snaga BiH dolazi do stalnog smanjivanja plaće i smanjenja primanja koja nemaju karakter plaće.
- Nizak je stupanj realizacije plana javnih nabava za 2018. godinu u području rezervnih dijelova i remonta rezervnih dijelova, prvenstveno za platformu Mi8.
- Problem su dotrajale instalacije za grijanje, kojima je potrebna rekonstrukcija.
- Evidentan je porast broja izvanrednih događaja izazvanih bolestima i ozljedama na radnom mjestu i prilikom dolaska na posao. Stoga treba organizirati sistematske preglede za DVO-e jer je prisutan problem roka važenja zdravstvenog certifikata.
- Djelatne vojne osobe nezadovoljni su i određenim zakonskim rješenjima koja su, prema njihovim riječima, diskriminirajuća. Primjerice, osoba koja se prvi put prima u Oružane snage BiH nema pravo na naknadu po osnovi odvojenog života.

6. AKTIVNOSTI KOJE JE VOJNI POVJERENIK REALIZIRAO U 2018. GODINI

6.1. Međunarodne aktivnosti

Parlamentarni vojni povjerenik BiH sudjelovao je na 10. međunarodnoj konferenciji ombudsmana za oružane snage, koja je održana od 29. do 31. 10. 2018. u Johaneshurgu. Na 10. konferenciji, koju su zajednički organizirali Ured ombudsmana za oružane snage Južnoafričke Republike i Centar za nadzor oružanih snaga iz Ženeve, sudjelovali su predstavnici 50 zemalja i međunarodnih organizacija.

Tijekom konferencije vojni povjerenik predsjedao je sesijom o ulozi vojnih ombudsmana i parlamentarnih povjerenika za vrijeme mirovnih misija pripadnika oružanih snaga. Sudionici ove sesije govorili su o mogućim pravcima djelovanja koji će unaprijediti standarde i spremnost za rad u otežanim uvjetima, te na koji način pripadnici oružanih snaga održavaju kontakte s obiteljima.

Na konferenciji su ombudsmani i drugi sudionici govorili o tome kako novi sigurnosni izazovi utječu na stanje ljudskih prava u oružanim snagama. Jedna od tema bile su i krizne situacije

koje traže brze odgovore i angažman oružanih snaga, ali i promjena i prilagodba zakonodavstva, te učinkovitija suradnja s policijskim i sigurnosnim agencijama.

Osim aktivnog sudjelovanja na konferenciji, vojni povjerenik imao je niz susreta s kolegama iz regije Zapadnog Balkana, ombudsmanima za oružane snage Savezne Republike Njemačke, Austrije i Norveške, kao i s direktorom ženevskog DCAF-a, veleposlanikom Thomasom Guerberom.

Sudionici konferencije, prema prethodnom dogovoru, upoznati su s odlukom da 11. međunarodna konferencija ombudsmana za oružane snage bude održana u Bosni i Hercegovini u listopadu 2019. godine. Ženevski Centar za nadzor oružanih snaga poduprijet će organiziranje konferencije financijskim sredstvima. Njezino održavanje od velike je važnosti za Bosnu i Hercegovinu kao domaćina, a ujedno će afirmirati rad vojnog povjerenika i Parlamentarne skupštine BiH uopće.

6.2. Posjet Republici Srbiji

Vojni povjerenik bio je u izaslanstvu Parlamentarne skupštine BiH (Zajedničko povjerenstvo za obranu i sigurnost BiH) koje je boravilo u dvodnevnom posjetu (27.-29. 3. 2018.) Republici Srbiji.

Tom prigodom su predstavnici Bosne i Hercegovine imali radne sastanke i susrete s:

- predstavnicima Odbora za sigurnost Republike Srbije i predstavnikom Republike Srbije u Parlamentarnoj skupštini NATO-a,
- državnim tajnikom i predstavnicima Ministarstva obrane Republike Srbije,
- Glavnim stožerom i predstavnicima Vojske Srbije (posjet lokaciji Središnjeg logističkog zapovjedništva),
- zaštitnikom građana Republike Srbije (ombudsman) i njegovim suradnicima te
- osobljem Veleposlanstva Bosne i Hercegovine u Republici Srbiji.

Izaslanstvo Parlamentarne skupštine BiH također je posjetilo je Vojnu akademiju Republike Srbije i pripadnike Oružanih snaga BiH koji su na školovanju i vojnom usavršavanju na ovoj akademiji.

6.3. Ostale aktivnosti

Radi davanja potpune informacije o aktivnostima Ureda u 2018. godini, navodimo podatke o sastancima vojnog povjerenika, posjetima vojarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH te ostalim aktivnostima koje su poduzimane s ciljem obavljanja parlamentarne kontrole rada, s jedne strane, a ujedno primjene zakonskih ovlasti, s druge strane.

Dakle, osim rada povodom pritužbi, što je primarni zadatak vojnog povjerenika, u 2018. godine realiziran je niz drugih aktivnosti, a u nastavku dajemo njihov kronološki pregled.

Vojni povjerenik je u 2018. godini, iskazano po mjesecima, imao aktivnosti kako slijedi:

Siječanj 2018.

- 11. 1. 2018. – nazočenje Božićnom prijemu upriličenom u vojarni “Kozara”, u Banjoj Luci.

Veljača 2018.

- 23. 2. 2018. – nazočenje ceremoniji primopredaje dužnosti generalskog zbora Operativnog zapovjedništva Oružanih snaga BiH u vojarni “Rajlovac”;
- 28. 2. 2018. – nazočenje ceremoniji primopredaje dužnosti načelnika Zajedničkog stožera Oružanih snaga BiH u Domu oružanih snaga BiH u Sarajevu.

Ožujak 2018.

- 6. 3. 2018. – susret sa zapovjednikom EUFOR-a BiH, general-bojnikom Antonom Waldnerom;
- 27.-29. 3. 2018. - posjet Republici Srbiji.

Travanj 2018.

- 4. 4. 2018. - sastanak s članovima Pododbora za sigurnost i obranu Europskog parlamenta,
- 5. 4. 2018. - nazočenje obilježavanju 13. godišnjice 1. pješačke (gardijske) pukovnije Oružanih snaga BiH u vojarni “Sinovi Posavine” u Orašju;
- 10. 4. 2018. - susret s novoimenovanim zapovjednikom EUFOR-a u BiH, general-bojnikom Martinom Dorferom;
- 15. 4. 2018. - nazočenje obilježavanju 23. godišnjice 2. pješačke (rendžerske) pukovnije;
- 18. 4. 2018. - nazočenje 12. konferenciji Generalnog inspektorata i inspektora u zapovjedništvima i jedinicama OSBiH;
- 25. 4. 2018. - nazočenje skupu upriličenom povodom Godišnje analize deminiranja za 2017. u deminerskom radilištu Donje Ledenice, općina Gradačac;
- 26. 4. 2018. - susret s predstavnicima Visokih studija sigurnosti i obrane i polaznicima 7. klase na Vojnoj akademiji u Republici Srbiji.

Svibanj 2018.

- 11. 5. 2018. - nazočenje ceremoniji obilježavanja 13. godišnjice 3. pješačke pukovnije Oružanih snaga BiH u vojarni “Kozara” u Banjoj Luci;
- 18. 5. 2018. - posjet Zajedničkom stožeru Oružanih snaga BiH.

Lipanj 2018.

- 4. 6. 2018. - nazočenje ceremoniji svečanog ispraćaja osme rotacije Pješačke jedinice Oružanih snaga BiH i jedinica vojne policije BH CON-RMS-FPU-008 i BH CON-RMS-NP-002 u Operaciju potpore miru RMS;

- 28. 6. 2018. - Parlamentarni vojni povjerenik bio je nazočan obilježavanju krsne slave Vojske Republike Srpske i 3. pješačke (Republika Srpska) pukovnije. Obilježavanje je upriličeno u Mrkonjić Gradu, u manastiru Medna.

Srpanj 2018.

- 9. 7. 2018. - nazočenje radionici "Iskustva i unaprjeđenje izrade informacija o primjeni OESS-ovog Kodeksa ponašanja u vojno-političkim aspektima sigurnosti BiH, u organizaciji Misije OESS-a u BiH i Ministarstva vanjskih poslova BiH;
- 10. 7. 2018. - nazočenje ceremoniji dočeka pješačke jedinice Oružanih snaga BiH iz mirovne misije "Odlučna podrška" u Islamskoj Republici Afganistan.

Rujan 2018.

- 12. 9. 2018. - nenajavljeni posjet vojnog povjerenika vojarni u Rudom;
- 17. 9. 2018. – primanje u nastupni posjet vojnog atašea Savezne Republike Njemačke u BiH, pukovnika Kai-Uwea Napela;
- 20. 9. 2018. - nenajavljeni posjet vojnog povjerenika vojarni "Miloš Obilić" u Palama;
- 25. 9. 2018. - ispraćaj Grčkog vojnog atašea i primanje novog vojnog atašea;
- 26. 9. 2018. - nenajavljeni posjet vojnog povjerenika Glavnoj logističkoj bazi "Butile".

Listopad 2018.

- 5. 10. 2018. - nazočenje polaganju prisege XX. klase djelatnih vojnih osoba u Centru za temeljnu obuku u Pazariću;
- 15. 10. 2018. - primanje u radni posjet zapovjednika EUFOR-a Martina Dorfera sa suradnicima;
- 17. 10. 2018. - primanje u radni posjet predstavnika ženevskog DCAF-a Theodore Fuior i Darka Stančića,
- 18. 10. 2018. - nenajavljeni posjet vojnog povjerenika vojarni "Mato Lučić Maturica" u Kiseljaku;
- 27.-31. 10. 2018. - sudjelovanje na 10. međunarodnoj konferenciji ombudsmana za oružane snage u Johaneshburgu.

Studeni 2018.

- 9. 11. 2018. - nazočenje ceremoniji uručenja certifikata predstavnika deklariranih jedinica OSBiH (ocjena NEL-2-NATO) sudionicima međunarodnih vojnih vježbi i natjecanja (*Cambrian patrol 2018 – Admiral Pitka Challenge*);
- 13. 11. 2018. - nenajavljeni posjet vojnog povjerenika vojarni "Kozara" u Banjoj Luci;
- 22. 11. 2018. – sudjelovanje na strateškom vojno-političkom seminaru koji su organizirale Oružane snage BiH, u suradnji s Misijom OESS-a u BiH;
- 28. 11. 2018. – nazočenje 11. preglednoj konferenciji OESS-a i UN-a o sigurnosnim obvezama Bosne i Hercegovine;

- 29 i 30. 11. 2018. - nazočenje svečanostima u povodu obilježavanja Dana Oružanih snaga BiH.

Prosinac 2018.

- 4. 12. 2018. - nazočenje ceremoniji u povodu završetka obuke, polaganja prisege i promocije V. generacije časnika u Oružanim snagama BiH;
- 14. 12. 2018. - nazočenje ispraćaju 9. rotacije pješačke jedinice i 3. rotacije vojne policije u operaciju potpore miru;
- 21. 12. 2018. - nazočenje ceremoniji završetka temeljne obuke 21. klase kandidata za prijem u djelatnu vojnu službu u OSBiH;
- 24. 12. 2018. - najavljeni posjet vojnog povjerenika Brigadi zračnih snaga i protuzračne obrane u Banjoj Luci.

